

Oude beroepen in en rond Oud Ade

5. De melkboer

Is er behoefte aan een melkboer in een dorp met 50 boeren die allemaal ‘melk-boer’ zijn? Op de Zwarteweg haalden de burens hun melk bij Cor en later Klaas de Graaf, Jan Hoogeveen, Jan van der Poel, en Kees Kool en op andere plekken in het dorp zal het wel hetzelfde geweest zijn, denk je dan. Op de Rip woonde Frans Schoonderwoerd die een paar koeien had en melk uitventte bij een klein aantal klanten. Misschien gebeurde dat ook in Oud Ade. Maar er was toch wel degelijk een echte melkboer, al moest die van Rijpwetering komen. Vanaf ongeveer 1920 was dat Piet Bakker (1900-1977). Zijn dochter Ottie Bakker woont nog met haar man Sam Olijerhoek op de Rip in het ouderlijk huis aan de Zuidweg. Bij haar vind ik foto’s, trouwregisters en vooral verhalen over haar vader.

Piet Bakker was het vijfde kind van Jan Bakker (1869-1942) en Maria Elisabeth Stokman (1873-1914). Jan Bakker had een klein boerderijtje en molk 12-14 koeien. Hij maakte ook kaas en boter. Naast het huis stond een hooiberg. Onder het huis was een kelder waar de kaas bewaard werd. Er is nog een fotootje van Jan Bakker dat hij met drie melkbussen in zijn schouw terugkomt uit de polder waar zijn koeien liepen. Het moet die melk geweest zijn die zoon Piet op het idee bracht om melkboer te worden. Hij trok aanvankelijk met paardenwagen door Rijpwetering en later ook naar Oud Ade om zijn melk aan de vrouw te brengen.

Na de vroege dood (op 41-jarige leeftijd) van Maria Elisabeth hertrouwde zijn vader met Clazina (Sien) Vaneman. De relatie van Piet met zijn tweede moeder was niet zo goed en toen zij hem huur liet betalen voor het gebruik van de paardenwagen, besloot Piet een bakfiets te laten maken door Klaas Boere, waarmee hij zijn werk voortaan deed totdat hij een eigen paardenwagen aanschafte. Daarvan zijn twee foto’s opgedoken. Op een daarvan zien we hem op de bok zitten met vóór hem flessen melk. Het is tijdens de Ripse kermis (rond 1950) want links is nog net de zweefmolen te zien. Op de andere foto poseert hij naast het paard en zien wij zijn zoon Wil als jonge jongen op de achtergrond. Je kunt op deze foto duidelijk ook de melkbussen in de wagen zien. Zijn klanten kwamen met een pannetje naar de deur of naar de wagen en Piet schepte dan met een pint de melk uit de bus en goot die in het pannetje. De pinten (een van een liter en een van een halve liter) staan nu nog als pronkstukken in de keuken van Ottie. Op de foto staat het paard vastgebonden aan het hek vóór de lagere school in Oud Ade. Dat was tevens het eindpunt van zijn wijk. De bewoners verderop in het Lageland en in de Zevenhuizen haalden hun melk rechtstreeks bij de boer. Pas rond 1970 begon Jan van der Geest (Jan van Koos van Gerritten) met zijn rijdende kruidenierswinkel waarin ook melk verkrijgbaar was. Ottie herinnert zich dat ze in de vakantie haar vader hielp en dat hij in Oud Ade bij bakker Uljee voor haar een gebakje kocht dat in de winkel opgegeten moest worden want op straat hoorde niet (“Dan steekt geen mens zijn neus aan”, wat betekende dat er niet over je geroddeld werd). Ook mocht ze niet op de melkbussen zitten; dat was niet netjes. Bij vader Piet moest alles schoon en hygiënisch zijn. Als je thuis kwam van het werk: altijd je handen wassen.

Wat we niet weten is of de melk in de bussen waaruit Piet zijn melk schepte gepasteuriseerd was. Sommigen van mijn informanten denken van wel, anderen betwijfelen dat. Volgens Ottie en Sam kwam de melk van ‘De Hollander’, een melkfabriek aan de Lage Rijndijk, wat het aannemelijk maakt dat de melk inderdaad gepasteuriseerd was. Kees van der Poel, bijgenaamd ‘Kees Pap’ om hem te onderscheiden van al die andere Kees Poelen, en zelf gepensioneerd melkboer, weet dat de pasteurisatie pas tijdens de oorlog in Nederland werd ingevoerd. Het internet bevestigt dat. Zijn vader, die ook melkboer was, had (vóór de oorlog) op zijn bakfiets “Melk van eigen vee” geschreven. Het is mogelijk dat Piet aanvankelijk – voor de oorlog – melk verkocht van eigen koeien. Zo lezen we in *Geestverwanten* van Theo van der Poel over ene Willem van der Geest: “Willem van der Geest werd veehouder te Hillegom aan de Oosteindervaart (halverwege). Hij kocht er ongeveer 1,5 ha

weiland. Daarnaast pachtte hij nog zo'n 6 à 7 ha. Het was een klein bedrijfje; hij had ongeveer 12 melkkoeien. Om de opbrengst van de melk zo groot mogelijk te houden, hield hij er een melkwijk op na waar hij de melk 'uitventte'. Een gedeelte van zijn klanten woonde zelfs in De Zilk. Met paard en wagen trok hij de wijk in." (p. 79). Dat was vóór de oorlog. Na de verplichte invoering van pasteurisatie moet het toch echt gepasteuriseerde melk geweest zijn wat in de melkbussen van Piet Bakker zat.

Piet Bakker trouwde in 1932 met Maria (Marie) Schäfer (1906-1989). Marie was van Duitse afkomst. Ze was, samen met een groot aantal andere kinderen, tijdens de Eerste Wereldoorlog door het Duitse Rode Kruis vanuit Essen naar Nederland gebracht om aan te sterken. Dat gebeurde in de vakantie. Marie, die toen acht jaar was, werd ondergebracht bij de familie Castelijn (Opoë, Jan en Betje). Ze hield contact met de familie en keerde enkele keren terug naar Holland en besloot uiteindelijk te blijven, samen met twee andere zussen. Alle drie trouwden ze met Ripse jongens. Ik vermeld dit omdat de aanwezigheid van grote aantallen Duitse immigranten in de gemeente Alkemade opmerkelijk is en mij pas onlangs ter ore is gekomen (meer informatie hierover is te vinden bij de Stichting Oud Alkemade).

Piet begon in de tweede helft van zijn carrière ook andere producten te verkopen, vooral op aanraden van zijn zoon Wil die bijvoorbeeld dacht dat Exota en Rivella veel aftrek zouden hebben. Daarnaast kwamen natuurlijk ook yoghurt, karnemelk, vla en andere zuivelproducten in het assortiment. Vader en zoon verdeelden het werk. Vader Piet deed per bakfiets de Zuidweg en de Veenderdijk en Wil het dorp in de Rip en Oud Ade. Toen Wil in 1968 het bedrijf van zijn vader overnam, groeide dat steeds verder uit, zoals dat nu nog te zien is in de winkelwagen van Ivo Spruit die eigenlijk een rijdende kruidenier is, maar zich zelf nog traditioneel "Uw Melkboer" blijft noemen.

Wil verving de paardenwagen door een gemotoriseerde driewieler en vervolgens kwam er een Hanomag bestelbusje met aanhanger en tenslotte een winkelwagen à la firma van der Poel uit de Veen. Wil was een bekende en populaire verschijning (en wegobstakel) in Rijpwetering. Hij stopte in 2000. Hij verkocht zijn winkelwagen en de klantenkring ging naar de zojuist genoemde Van der Poel in de Veen. Oud Ade was vóór die tijd al overgenomen door Jan van der Geest (Jan van Koos van Gerritten) die ook met een winkelwagen aan huis bezorgde.

Wil heeft niet lang van zijn vrijheid kunnen genieten, hij stierf vijf jaar later. Zijn afscheid werd in 2000 uitbundig gevierd in de Vergulde Vos, maar eigenlijk was het beroep van melkboer al zo'n 50 jaar eerder verdwenen, opgeslokt door de supermarkten.

Tot slot: het vak van melkboer (evenals dat van slager) was in de periode van 'oude beroepen' voor boerenzonen die geen boer konden worden omdat de boerderij naar een andere zoon ging, een welkome mogelijkheid om toch nog dicht bij de boerderij te blijven via het product dat ze verkochten. Ik ken minstens negen voorbeelden van boerenzonen in Oud Ade die om die reden in de zuivelhandel gingen: Piet (Petrus Deodatus) van der Voort (1879-1927); zoon van Aris van der Voort), Piet van Dirk van der Geest (Vennemeer), Aris van der Meer, Chris van der Geest Zijleinde (Willemszoon), Kobus Tersteeg, Piet en Jan van der Geest (zonen van Piet "de Mop"), Sjaak van der Geest (zoon van Piet van Koosen), en Huug van der Geest (zoon van Siem van der Geest). Daarnaast was er nog Kees van Dirk van der Geest ('Kees Kaas') die kaasboer werd en kaas, zoals we weten, wordt van melk gemaakt. In het 'stamboek' van de Van der Geesten, *Geestverwanten*, dat zich tot één familie stamboom beperkt maar zich wel uitstrekt over de hele wereld, worden tien van zulke gevallen (boerenzonen die melkboer werden) genoemd.

Sjaak van der Geest

Bronnen

Gesprekken met Ottie en Sam Olijerhoek, Jan van der Poel, Jan van der Geest (ex-kruidenier) en Kees van der Poel (ex-melkboer). Theo van der Poel (1981) *Geestverwanten*.

[Voor de digitale versie]

Gezin van Jan Bakker (1869-1942) en Maria (Marie) Elisabeth Stokman (1873-1914). vlnr: Co, Kees, Vader Jan met Piet (de toekomstige melkboer), Marie, Moeder Marie met Anna, en Ma. (1904 of 1905).

Jan Bakker, vader van melkboer Piet, keert met drie melkbussen in zijn schouw terug van het melken in de polder. Links kassen en lage ramen van de toenmalige tuinbouw in Rijpwetering (ca 1920).

Het ouderlijk huis van de familie Bakker aan de Zuidweg, links het zomerhuis.

Piet Bakker op Rijpwetering tijdens de Ripse kermis; links de zweefmolen (ca. 1950).

Piet Bakker, melkboer uit Rijpwetering, met paardenwagen. Voorop flessen (waarschijnlijk melk), achterop melkbussen waaruit hij met een pint de melk schepte voor zijn klanten. Achter staat zijn zoon Wil die hem later zou opvolgen. De foto is genomen bij het hek van de lagere school in Oud Ade, het eindpunt van zijn route (ca. 1950).

De twee pinten van Piet Bakker (een van een liter en een van een halve liter) in de keuken van zijn dochter Ottie.

Wil Bakker met zijn Hanomag busje voor het huis van zijn vader Piet (rechts de hooiberg). ca 1970?

Wil Bakker, zoon van Piet, op een van zijn laatste ritten, (2000) in Rijpwetering. De Paardebrug op de achtergrond. Achterop deze foto staat een tekst van Tiny, vrouw van Wil, om Oom Sam en Tante Ottie te bedanken voor hun goede zorgen drie keer per week: "Even een heerlijk kopje koffie (met een krentenbol of ander lekkers), even naar het toilet, even bellen, of gewoon even zitten voor een praatje..."